

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors
arbete med jämställdhet vid Brukets skola i
Örebro kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete med jämställdhet. Syftet är att granska om det bedrivs ett långsiktigt jämställdhetsarbete på grundskolor där det finns risker i detta arbete. Begreppet risker innebär att urvalet består av grundskolor som tidigare haft brister i tillsynen inom områdena trygghet och studiero, åtgärder mot kränkande behandling och/eller värdegrundsarbete. Ett särskilt fokus finns på kopplingen mellan jämställdhetsarbetet och trygghet för alla elever.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?
 - a. I vilken utsträckning arbetar rektor för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö?
 - b. I vilken utsträckning har rektor skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet, genom bestående strukturer, ett kontinuerligt uppföljningsarbete och även kopplat detta arbete till en trygg skolmiljö?
2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet*, *Skolverkets allmänna råd*, *forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Brukets skola, i Örebro kommun ingår i denna granskning. Granskningen av Brukets skola omfattar årskurserna 1-3.

Skolinspektionen besökte Brukets skola den 10 och 11 september 2019. Besöket genomfördes av utredare Yrsa Alm Holmkvist och Ulrika Bohlin. Intervjuer har genomförts under besöket med elever, lärare, elevhälsa, och övrig personal. Rektor intervjuades på telefon den 19 september 2019. Vid besöket genomfördes observationer på lektioner och i övrig skolmiljö.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området.

Beslut

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete. Rektorn har ännu inte formulerat mål för eller organiserat ett sådant arbete.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område:

- Rektor behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som utgår från de behov skolan identifierat. Arbetet behöver omfatta hela skolans organisation samt integreras och synliggöras i skolans ordinarie arbetsprocesser kring trygghet och värdegrund. I detta ingår att kartlägga/följa upp jämställdhetsaspekter med koppling till trygg skolmiljö. Rektor ska därefter utifrån en analys av det som framkommer i kartläggningen/uppföljningen besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolans personal i viss mån bedriver ett medvetet arbete för att elever ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att skapa en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 11 maj 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och effekterna av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018: 10842) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektor, utifrån kartläggning och analys av relevanta jämställdhetsområden, arbetar för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö. Vidare granskas i vilken utsträckning rektor har skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet genom bestående strukturer och ett kontinuerligt uppföljningsarbete.

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete och att rektorn därmed inte heller integrerat jämställdhetsarbetet i de ordinarie arbetsprocesserna. Granskningen visar att rektor i viss mån kartlägger och analyserar elevers trygghet utifrån ett könsperspektiv men att detta arbete inte är systematiserat och inte omfattar en kartläggning och analys av jämställdhetsaspekter kopplade till värdegrundsfrågor och trygghet.

Rektors kartläggning och analys av jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö

Granskningen visar att rektor i viss mån kartlägger elevernas trygghet utifrån ett könsperspektiv men att detta arbete inte är systematiserat. Det framgår också att rektorn inte kartlägger och analyserar områden som knyter an till trygghet och värdegrund och som är relevanta ur ett jämställdhetsperspektiv. I intervjuer uppger lärare, representanter för elevhälsan, övrig skolpersonal och rektor att skolan genomförde en trygghetsenkät under föregående läsår. Trygghetsenkäten innehöll, enligt de intervjuade, inte några frågor kopplade till jämställdhet men resultaten redovisades könsuppdelat. Rektorn säger att i samband med att skolan följde upp trygghetsenkäten fick de syn på att det fanns situationer och platser på skolan där flickor upplevde större otrygghet än pojkar. Rektor säger att det ibland händer att pojkar tar större plats i skolan och att personalen då medvetet arbetar med detta, men att det inte sker någon uppföljning eller kartläggning av detta. Rektorn säger det inte görs någon uppföljning av jämställdhetsaspekter som kan kopplas till elevernas trygghet såsom exempelvis om det finns några skillnader i personalens bemötande av flickor respektive pojkar. Rektorn säger att det inte är bestämt när eller hur årets kartläggning av elevernas upplevelse av trygghet ska genomföras. Lärare, övrig personal, elevhälsan och rektor säger att det finns en osäkerhet kring hur trygghetsarbetet på skolan fortsättningsvis ska bedrivas.

Spridning av resultat från kartläggningarna

Granskningen visar att förra årets trygghetsenkätsresultat spreds till skolans pedagogiska personal men att resultatet inte analyserades ur ett jämställdhetsperspektiv. Rektorn säger att resultaten från trygghetsenkäten som genomfördes under föregående läsår har redovisats på arbetsplatsträff av den personal som hade arbetat fram enkäten. Lärare och övrig personal säger att de hade diskussioner kring resultatet som visade att det var många elever, varav en större andel flickor, som upplevde otrygghet i skolan, framför allt i omklädningsrummen i samband med idrottslektioner. Personalen säger att det i enkäten går att utläsa resultatet för gruppen flickor respektive gruppen pojkar, men att de analyserade resultatet mer ur ett allmänt trygghetsperspektiv än med fokus på jämställdhetsaspekter. Rektorn bekräftar att resultaten inte har diskuterats och analyserats med fokus på kön, utan att personalen försökt identifiera orsaker till otryggheten på ett mer övergripande plan.

Rektors arbete för att utveckla skolans jämställdhetsarbete och integrera det i organisationen

Granskningen visar att rektorn ännu inte har satt upp mål för skolans jämställdhetsarbete. Rektor har därmed inte heller integrerat ett sådant arbete i organisationen och de ordinarie arbetsprocesserna. Däremot visar granskningen att rektor planerar att genomföra enstaka inslag i utbildningen kring jämställdhet. Lärare, elevhälsans representanter och övrig personal uppger att det inte finns några planerade insatser kring jämställdhet eller något jämställdhetsarbete som leds av rektorn. Rektorn bekräftar att skolan för närvarande inte arbetar specifikt med jämställdhetsuppdraget, utan de arbetar brett för att alla elever ska känna sig trygga och må bra överallt i skolan. Det som rektor tydligt uttalat är att det ska vara en pojke och en flicka som representerar varje klass i skolans elevråd. Rektor säger också att det inför hösten finns ett planerat gemensamt temaarbete för hela skolan som ska fokusera på de olika diskrimineringsgrunderna. Jämställdhet kommer då att vara ett av områdena som personalen gemensamt kommer att arbeta med. Lärare som intervjuats känner dock inte till detta arbete. I övrigt säger rektor att med anledning av att hen nyligen tillträdde sin tjänst så är det mycket i rektors ledning av skolans gemensamma övergripande arbete som enbart är påbörjat, bland annat jämställdhetsarbetet. Rektor säger att hen genom samtal med personal tar reda på om personalen har tillräcklig kunskap och kompetens inom området. Rektor säger att om det visar sig att det behövs ökad kompetens inom området kommer hen att starta en lärprocess kring detta men att hen ännu inte fattat några beslut om att särskilt rikta resurser till att utveckla jämställdhetsarbetet på skolan. Lärare och elevhälsans representanter säger att de kan behöva utveckla sin kompetens kring jämställdhet och uppger att de inte vet om rektor tar reda på vilken kompetens som finns. Elevhälsan säger att de bara arbetat tillsammans sedan terminsstarten och att de inte inventerat vilken kompetens som finns i deras grupp.

Kontinuitet i rektors arbete med jämställdhet

Granskningen visar att rektorn inte leder ett arbete med jämställdhet, och därmed inte heller har skapat bestående strukturer för eller följer upp ett sådant arbete. Av intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan och övrig personal framgår att det inte finns något arbete eller några insatser kring jämställdhet på skolan och rektor säger att ett jämställdhetsarbete ännu inte påbörjats.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektor behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som utgår från de behov skolan identifierat. Arbetet behöver omfatta hela skolans organisation samt integreras och synliggöras i skolans ordinarie arbetsprocesser kring trygghet och värdegrund. I detta ingår att kartlägga och följa upp jämställdhetsaspekter med koppling till en trygg skolmiljö. Rektor ska därefter, utifrån en analys av det som framkommer i kartläggningen och uppföljningen, besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder.

2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar med att kritiskt granska normer kring kön i verksamheten, i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar för att elever ska ges en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen samt i vilken utsträckning lärare förmedlar jämställdhet som värde genom sitt förhållningssätt i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolans personal i någon mån bedriver ett arbete för att elever ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö. Granskningen visar att lärare och övrig personal aktivt arbetar för en trygg skolmiljö och ett likvärdigt bemötande av alla elever i och utanför undervisningen men att arbetet inte utgår från ett jämställdhetsperspektiv. Granskningen visar vidare att personalen inte har forum där de under strukturerade former diskuterar och reflekterar kring normer och föreställningar kring kön.

Personalens arbete för en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen

Granskningen visar att personalen uppmärksammar platser som upplevs vara otrygga och vidtar åtgärder för att förbättra tryggheten på skolområdet. Samtliga intervjugrupper beskriver, utifrån en skiss över skolgården, samma områden som platser som kan upplevas otrygga av eleverna. Enligt rektor, övrig personal och lärare ska det finnas vuxna utplacerade på de platser som skolan identifierat som områden där elever kan uppleva som otrygga. Några ur personalgruppen säger att det inte är möjligt att ha överblick över hela skolgården då de ibland är få vuxna ute. Några lärare säger också att schemat för de vuxnas placering under rasterna är nytt och att alla rutiner ännu inte kända eller följs av alla. Exempelvis har man bestämt att de vuxna ute ska ha västar på så att alla elever vet vem de kan vända sig till under rasten, men det har inte alla.

Granskningen visar att skolans personal genomför vissa aktiviteter för att främja interaktionen mellan elever och mellan flickor och pojkar. Eleverna säger att det finns vuxna ute på rasterna som pratar och är med både pojkar och flickor. De säger också att det inte alltid är så många vuxna ute som det skulle behövas. Eleverna berättar också att det finns några vuxna som ibland är med eleverna och leker och startar aktiviteter på rasterna. I dessa aktiviteter, som både kan vara spontana och planerade, är både flickor

och pojkar med och leker. Detta skiljer sig från hur det ser ut när eleverna själva leker då eleverna mestadels leker uppdelat flickor och pojkar, säger eleverna. Övrig personal säger att de har planerade rastaktiviteter, till exempel en gemensam lek eller aktivitet en gång i veckan och att de ibland får locka elever att vara med i aktiviteterna. Målet med aktiviteterna är att alla ska vara med och en personal uttrycker att med det i fokus blir det att man, om än omedvetet, arbetar med jämställdhet mellan flickor och pojkar. Av observationer och intervjuer med elever och personal framgår att det finns platser på skolgården där främst pojkar uppehåller sig. Rektorn säger att det just nu ser bra ut vad gäller elevernas trygghet på rasterna.

Granskningen visar att personalen ingriper mot beteenden och språkbruk som strider mot värdegrunden. Rektor säger att hen inte ser att personalen agerar på olika sätt vad gäller flickor respektive pojkar, utan personalen behandlar elever individuellt oavsett kön. Rektorn säger samtidigt att hen inte har gjort någon kartläggning som visar hur personalen interagerar eller ingriper mot flickor respektive pojkar. Däremot säger de flesta som intervjuats att all personal på skolan ingriper och reagerar när det förekommer språkbruk eller handlingar som strider mot värdegrunden.

Lärares arbete med att förmedla jämställdhet genom sitt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att lärares förväntningar på eleverna kan variera beroende på lärare och beroende på undervisningsmoment. Flertalet lärare säger i intervjun att de har samma förväntningar på elevernas skolprestationer oavsett kön. Någon lärare säger däremot att det kanske är så att förväntningarna på flickor och pojkar skiljer sig beroende på vilket moment i undervisningen det handlar om. En annan lärare säger att hen börjat reflektera över hur lärare bemöter flickor och pojkar och kan se att de inte alltid blir bemötta lika. Elever säger i intervjun att de räcker upp handen när de vill svara på en fråga och läraren ibland fördelar ordet varannan gång till en pojke och varannan till en flicka. Eleverna säger också att de upplever att både flickor och pojkar får svara lika ofta på lärarnas frågor. Vid de observerade lektionerna räcker eleverna upp händerna och läraren fördelar ordet proportionerligt i förhållande till antalet flickor och pojkar. Rektor säger att hen ännu inte har hunnit göra klassrumsobservationer och har därför ingen bild av på vilka sätt lärare bemöter flickor och pojkar eller fördelar ordet i klassrumsmiljön.

Vidare visar granskningen att lärare inte medvetet arbetar för att främja interaktionen mellan elever oberoende av könstillhörighet. Rektorn säger att de på skolan har diskuterat på vilka sätt eleverna delas in i olika grupper, men att dessa diskussioner inte har utgått från ett jämställdhetsperspektiv. Det har i stället varit gruppindelningar utifrån de behov eleverna har. Även lärarna säger att de delar in elever i olika grupper utifrån de behov av hjälp som eleverna har och för att skapa grupper som arbetar bra tillsammans utifrån vad de behöver träna på. Elever säger att de ibland kan få önska vem de vill jobba med men att lärarna för det mesta delar upp i grupper där det finns både pojkar och flickor för att eleverna ska lära sig samarbeta.

Granskningen visar att samtal och reflektion kring jämställdhet i undervisningen sker sporadiskt. Lärare säger att de diskussioner de har tillsammans med elever gällande jämställdhet sker på förekommen anledning, när elever tar upp något eller det uppstår någon situation i klassen. En lärare ger exempel på att de i klassen haft en diskussion om hur det kunde komma sig att det i gruppen fanns flickor som både dansade och spelade ett visst datorspel medan det inte fanns någon pojke som både dansade och spelade spelet. Läraren hade efter diskussionen återkommit och visat en film som handlade om pojkar som dansade, men i övrigt säger läraren att hen inte arbetat så mycket med jämställdhet. Eleverna känner inte till begreppet jämställdhet och ger inte några exempel

på när de pratat om jämställdhet. Efter att Skolinspektionens utredare förklarat att jämställdhet bland annat handlar om att flickor och pojkar har lika rättigheter, säger någon elev att hen tror att de kanske ibland har pratat om detta. Däremot säger eleverna att de arbetat med att alla är lika mycket värda och berättar att de på skolan har en "Alla lika värda sång". Rektor säger att hen inte vet i vilken utsträckning lärare låter elever diskutera jämställdhet.

Granskningen visar att lärare reagerar och ingriper när elevers språkbruk eller beteende strider mot värdegrunden. Det framgår av intervjuer med elever och lärare att lärarna ingriper vid kränkningar som sker i undervisningen. Om någon elev till exempel svär eller uttrycker sig kränkande mot en annan elev, berättar eleverna att läraren pratar med de inblandade och ringer hem till föräldrarna. Det kan också hända att rektor har samtal med elever som gjort något dumt. Elever och lärare säger att lärarna ingriper på samma sätt oavsett om det är flickor eller pojkar som betar sig illa. Rektorn säger att hen ännu inte har en bild av om lärare ingriper på olika sätt mot flickor respektive pojkar när elever stör på lektionerna.

Synliggörande och granskning av normer kring kön

Granskningen visar att det på skolan saknas regelbundna diskussioner om, och kritisk granskning av könsnormer i relation till undervisningen och elevernas trygghet. Det framgår av intervjuer med rektor, lärare och skolpersonal att personalen inte gemensamt diskuterar könsnormer. Lärare och rektor säger att det finns tid för gemensamt planerings- och utvärderingsarbete samt tid för kollegialt lärande men att de inte diskuterar och reflekterar över könsnormer i samband med detta. Lärare och övrig personal säger att de inte heller gemensamt pratar om hur könsnormer kommer till uttryck i bemötande av elever, men att de är noga med att försöka göra lika för både pojkar och flickor. Samtidigt finns det lärare som vid intervjun säger att det nog kan finnas skillnader i förväntningar på flickors respektive pojkars prestationer. Några lärare säger att det i bland förekommer spontana diskussioner mellan kollegor kring jämställdhet. Representanter för elevhälsan säger att de inte haft några diskussioner kring könsnormer i sitt arbete.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att skapa en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

På Skolinspektionens vägnar

X Inger Börjesson

Beslutsfattare

Signerat av: Inger Börjesson

X Yrsa Alm Holmkvist

Föredragande

Signerat av: Yrsa Alm Holmkvist

I ärendets handläggning har även utredare Ulrika Bohlin, Anna Sundman Marknäs, Anna Johansson deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/tematisk-kvalitetsgranskning-av-grundskolors-arbete-med-jamstalldhet/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Brukets skola ligger i centrala Örebro och har ca 130 elever i skolan fördelade på förskoleklass upp till årskurs 3. Sedan augusti 2019 leds skolan av en ny rektor.

Bilaga 2: Rättslig reglering med mera

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I förarbetena till skollagen förtydligas att skolan ska ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221). Vidare framhålls att det, för att förmedla och förankra de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar, måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221 och s. 634).

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och motverka all form av kränkande behandling.¹

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 25 § skollagen

För eleverna i bland annat förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

I förarbetena till skollagen förtydligas att de mer generellt inriktade uppgifterna där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som exempelvis arbetet mot kränkande behandling samt undervisningen om jämställdhet och sex och samlevnad. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (Prop. (2009/10:165), Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 276).

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

¹ Se även 6 kap. 6-10 §§ skollagen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

5 kap. 3 § skollagen

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

I förarbetena till skollagen framhålls att det förebyggande arbetet är centralt vid skapandet av en trygg skolmiljö för alla elever samt att det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna kommer till uttryck i praktisk handling (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 320).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37),² 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevers lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37) , 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

² Skolans jämställdhetsuppdrag har förtydligats genom revideringar i läroplanen som trädde i kraft den 1 juli 2018 (SKOLFS 2018:8).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37), 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,

Alla som arbetar i skolan ska bland annat

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,

Läraren ska bland annat

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen,
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete,

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis, jämställdhet och sex och samlevnad,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen

Skolverkets allmänna råd om Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (s. 11-12, 27), (SKOLFS 2012:98.)

I kommentar till Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framhålls att syftet med kvalitetsarbetet är att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas. Det finns dock inget som hindrar att man inom kvalitetsarbetet även formulerar och följer upp egna mål (de får dock inte strida mot de nationella målen). Ytterst handlar det om att alla barn och elever ska erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet oberoende av bland annat kön. Vidare framhålls att kontinuerlig uppföljning innebär att fortlöpande samla in saklig information - vilken kan vara både kvantitativ och kvalitativ - om verksamhetens förutsättningar, genomförande och resultat.
